VARLIĞIMIZIN SEBEBİ ANNE VE BABAMIZ

Değerli müminler!

İnsanın doğumundan ölümüne kadar görev ve sorumlulukları iki maddede özetlenir.

Birincisi, Allah'a karşı olan görev ve sorumluluklarıdır. Çünkü insanı yaratan, yaşatan ve üstün yeteneklerle donatan O'dur. İnsana sayılamayacak kadar nimetler vermiş ve onu yaratıkların en üstünü kılmıştır. Kâinatta var olan her şeyi onun emrine vermiş ve ona hizmet için var etmiştir. İnsanı öldürecek ve diriltecek olan da O'dur. Sonra da dünyada yaşadığı sürece erginlik çağından itibaren ölünceye kadar yaptıklarından onu sorgulayacak olan da O'dur.

Allah'a karşı olan görevlerinin başında O'nun varlığına ve birliğine inanmak ve yalnız O'na ibadet etmek gelir. Bütün Peygamberler önce bu esası tebliğ etmişler ve bu inanç etrafında insanların birleşmesini sağlamaya çalışmışlardır.

Özet olarak söylemek gerekirse, insana ilk borç olan Allah'ı tanımak ve verdiklerine şükretmiş olmak için O'na ibadet etmektir.

İkincisi, Allah'ın yaratıklarına karşı olan görev ve sorumluluklarımızdır. Yaratıklar içinde insana en çok yakın olan ve insan üzerinde en çok hakkı bulunan anne ve babadır. Çünkü Allah Teâlâ onları insanın var

olması için sebep kılmıştır. Bunun içindir ki Allah Teâlâ kendisine ibadetten sonra ikinci derecede anne ve babaya iyilik yapılmasını emretmiş, şöyle buyurmuştur.

وَقَضٰى رَبُّكَ اَلاَّ تَعْبُدُٓوا اِلآَّ اِيَّاهُ وَ بِالْوَالِدَيْنِ اِحْسَانًا اِمَّا يَبْلُغَنَّ عِنْدَكَ الْكِبَرَ اَحَدُهُمَٓا اَوْ كِلاَهُمَا فَلاَ تَقُلْ لَهُمَٓا اُفٍّ وَلاَ تَنْهَرْهُمَا وَقُلْ لَهُمَا قَوْلاً كَرِيمًا. وَاخْفِضْ لَهُمَا جَنَاحَ الذُّلِّ مِنَ الرَّحْمَةِ وَقُلْ رَبِّ ارْحَمْهُمَا كَمَا رَبَّيَانِى صَغِيرًا.

“Rabbin sadece kendisine ibadet etmenizi, anne-babanıza da iyi davranmanızı kesin bir şekilde emretti. Onlardan biri veya her ikisi sizin yanınızda yaşlanırsa kendilerine “öf” bile deme; onları azarlama ikisine de güzel söz söyle. Onları esirgeyerek alçakgönüllülükle üzerlerine kanat ger ve. ‘’Rabbim, küçüklüğümde onlar beni nasıl yetiştirmişlerse, şimdi de sen onlara (öyle) rahmet et” diyerek dua et”[291]

Âyet-i Kerime’de, anne ve babaya iyilik yapılması, onlara karşı kırıcı davranılmaması emredilmiş ve nasıl dua edileceği bildirilmiştir.

Allah Teâlâ anne ve babaya iyilik yapılmasını sadece bize emretmemiş, bizden öncekilere de aynı şekilde emretmiştir. Kur’an-ı Kerim’de İsrailoğullarına yüklenen ve uyacaklarına dair söz alınan sekiz konudaki görevler sıralanırken:

وَاِذْ اَخَذْنَا مِيثَاقَ بَنٖٓى اِسْرَٓاءِيلَ لَا تَعْبُدُونَ اِلَّا اللّٰهَ وَبِالْوَالِدَيْنِ اِحْسَانًا وَذِى الْقُرْبٰى وَالْيَتَامٰى وَالْمَسَاكٖينِ وَقُولُوا لِلنَّاسِ حُسْنًا وَاَقٖيمُوا الصَّلٰوةَ وَاٰتُوا الزَّكٰوةَ.

“Vaktiyle biz İsrailoğullarından: “Yalnız Allah’a kulluk edeceksiniz, anneye-babaya, yakın akrabaya, yetimlere, yoksullara iyilik edeceksiniz.”

291 İsrâ, 17/23-24.

diye söz almış ve 'İnsanlara güzel söz söyleyin,namazı kılın, zekâtı verin' diye de emretmiştik"[292] buyurulmuş, Allah'a kulluk görevinin hemen ardından annebabaya karşı saygılı olma ve iyi davranma yer almıştır.

Anne ve babaya iyilik etmek, hizmet etmek ve gönüllerini almak –Allah'a ibadetten sonra– başka hiçbir davranışla elde edilemeyecek bir sevaptır.

وَعَنْ اَبِى عَبْدِ الرَّحْمٰنِ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِىَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ : سَأَلْتُ النَّبِيَّ (ص): اَىُّ العَمَلِ اَحَبُّ اِلَى اللّٰهِ تَعَالٰى؟ قَال: اَلصَّلٰوةُ عَلٰى وَقْتِهَا. قُلْتُ: ثُمَّ اَىُّ: قَالَ: بِرُّ الْوَالِدَيْنِ. قُلْتُ: ثُمَّ اَىُّ؟ قَال: اَلْجِهَادُ فِى سَبِيلِ اللّٰهِ.

Abdullah b. Mesûd (ra.) anlatıyor: Peygamberimize.

Allah'ın en sevdiği amel hangisidir? diye sordum. Peygamberimiz:

–Vaktinde kılınan namaz, buyurdu.

–Sonra hangisi? dedim. Peygamberimiz:

–Anneye-babaya iyilik etmek, buyurdu. Ben:

–Sonra hangisi? dedi. Peygamberimiz:

–Allah yolunda savaştır,[293] buyurdu,

Abdullah b. Amr b. El-Âs (ra.) da şöyle demiştir: Peygamberimize bir adam geldi ve:

عَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رَضِىَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: اَقْبَلَ رَجُلٌ اِلَى النَّبِيِّ (ص) فَقَالَ: اُبَايِعُكَ عَلَى الْهِجْرَةِ وَالْجِهَادِ اَبْتَغِى الْاَجْرَ مِنَ اللّٰهِ تَعَالٰى فَقَالَ: هَلْ لَكَ مِنْ وَالِدَيْكَ اَحَدٌ حَىٌّ؟ قَالَ: نَعَمْ بَلْ كِلَاهُمَا قَالَ: فَتَبْتَغِى الْاَجْرَ مِنَ اللّٰهِ تَعَالٰى؟ قَالَ: نَعَمْ. قَالَ: فَارْجِعْ اِلَى وَالِدَيْكَ فَاَحْسِنْ صُحْبَتَهُمَا.

292 Bakara, 2/83.
293 Buhârî, "Edeb", 1; Müslim, "İman", 36.

–Ey Allah'ın Resûlü, mükâfatını Allah'tan dilemek üzere hicret ve savaş için emrinize girmek istiyorum, dedi. Peygamberimiz:

–Annen-babandan sağ olan var mı? diye sordu. Adam:

–Evet, hatta ikisi de sağdır, dedi. Peygamberimiz:

–Sen Allah'tan ecir mi istiyorsun? diye sordu. Adam:

–Evet, (hicret ve savaşla Allah'tan ecir istiyorum) dedi.

Peygamberimiz:

–Öyle ise annene ve babana dön de onların gönüllerini al (umduğun mükâfat onlara hizmet etmektedir)[294] buyurdu.

Değerli müminler, dinimiz anne ve baba hakkına o kadar önem vermiştir ki, kişinin anne ve babası müşrik dahi olsalar yine onlara iyi davranılmasını ve hizmette kusur edilmemesini tavsiye etmiştir.

Hz. Ebû Bekir'in kızı Esmâ (ra.) anlatıyor: Annem müşrike olduğu halde (benden bir şey istemek için) geldi. Ben de Peygamberimize:

–Annem geldi, görüşmek istiyor, onunla görüşeyim mi? diye sordum. Peygamberimiz:

–Evet, annen ile görüş, buyurdu.[295]

Ancak anne ve babanın, Allah'ın emirlerine aykırı olan isteklerine uyulmaz. Nitekim Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyrulmuştur:

وَاِنْ جَاهَدَاكَ عَلٰٓى اَنْ تُشْرِكَ بِى مَا لَيْسَ لَكَ بِهٖ عِلْمٌ فَلَا تُطِعْهُمَا وَصَاحِبْهُمَا فِى الدُّنْيَا مَعْرُوفاًۘ.

"Eğer onlar seni, hakkında bilgin olmayan bir şeyi (körü körüne) bana ortak koşman için zorlarlarsa onlara itaat etme, onlarla dünyada iyi geçin."[296]

Sa'd İbn Ebî Vakkas (ra.) "Bu ayet özellikle benim hakkımda nazil olmuştur." diyerek sebebini şöyle açıklamıştır: "Ben anneme iyilik ve itaat eden bir evlâttım. Ben Müslüman olunca annem bana:

294 Müslim, "Birr", 1.
295 Buhârî, "Edeb", 7; Müslim, "Zekât", 14.
296 Lokman, 31/15.

–Oğlum Sa'd, bu yaptığın nedir? Ya sen bu dinini bırakırsın, yahut ta ben açlık grevine başlar ölürüm. Sen de benim yüzümden: "Ey anasının katili" diye ayıplanırsın, dedi. Ben de.

–Anneciğim, böyle yapma, iyi bil ki, ben bu dini bırakmam, dedim ve iki gün iki gece bekledim. Annem bu süre içinde ne yedi ne içti. Bunun üzerine ben:

–Anne, vallahi iyi bil ki, senin yüz canın olsa da bunlar birer birer çıksa, ben bu dinimi yine bırakmam, artık sen ister grevden vaz geç, ister greve devam et, dedim. Annem benim bu kesin kararımı görünce grevden vazgeçti ve yedi. Bunun üzerine bu ayet-i kerime nazil oldu.[297]

Evet, anne ve baba kafir de olsalar onlara iyilik ve ihsanda bulunmak dinî bir görevdir. Ancak, Allah'ın emirlerine aykırı olan isteklerinin yerine getirilmemesi, Kur'an ve Sünnetin emridir.

Ayet-i Kerîme ve hadis-i şeriflerde anne ve babaya iyilik yapılması emrediliyor, Bizim burada kısaca çocukların anne ve babalarına karşı görevlerine işaret etmemiz yerinde olur:

–Anne ve babaya karşı güler yüzlü ve tatlı dilli olmak. Çünkü asık surat ve sert sözler onları incitir. Onları incitici söz ve davranışlardan sakınmak.

–Çağırdıklarında bekletmeden hemen koşmak.

–Allah'a itaatsizlik olmadıkça isteklerini yerine getirmek.

–Yanlarında yüksek sesle konuşmamak.

–Yolda yürürken bir zarûret olmadıkça önlerine geçmemek.

–Geçim sıkıntısı içerisinde iseler yardım etmek ve ihtiyaçlarını gidermek.

–Hastalık veya yaşlılık sebebiyle hizmete ihtiyaç duyuyorlarsa seve seve hizmet etmek.

Öldükten sonra da onlar için yapılması gereken bazı hizmetlerimiz daha vardır.

–Onları rahmetle anmak, bağışlanmaları için dua etmek.

---

297 *Sahih-i Buhârî Muhtasarı Tecrîd-i Sarih Tercümesi*, Ankara, 1973, c. 12, s. 121.

–Ruhları için hayır yapmak, yoksullara ve kimsesiz çocuklara yardım etmek.

–Vasiyet yapmışlarsa yerine getirmek.

–Dostlarına iyilik etmek ve onları kırıcı davranışlardan sakınmak.

Ebû Saîd Malik b. Rebi'a es-Saidî (ra.) şöyle demiştir. Beni Seleme kabilesinden gelen bir adam Peygamberimize:

يَا رَسُولَ اللّٰهِ هَلْ بَقِىَ مِنْ بِرِّ اَبَوَىَّ شَىْءٌ اَبَرُّهُمَا بِهِ بَعْدَ مَوْتِهِمَا؟ فَقَالَ: نَعَمْ الصَّلاَةُ عَلَيْهِمَا وَالاِسْتِغْفَارُ لَهُمَا وَاِنْفَاذُ عَهْدِهِمَا مِنْ بَعْدِهِمَا وَصِلَةُ الرَّحِمِ الَّتِى لاَ تُوصَلُ اِلاَّ بِهِمَا وَاِكْرَامُ صَدِيقِهِمَا.

–Ey Allah'ın Resûlü, anne ve babamın ölümlerinden sonra onlara yapabileceğim bir iyilik var mı? diye sordu. Peygamberimiz.

–Evet, onlar için Allah'tan af dilemek, vasiyetlerini ve taahhütlerini yerine getirmek, onlar vasıtası ile olan yakın kimseleri (amca, hala, dayı, teyze gibi) ziyaret etmek ve onların dostlarına ikramda bulunmaktır"[298] buyurdu.

Ebu't-Tufeyl (ra.) anlatıyor: Peygamberimizi (Mekke ile Taif arasında bir yer olan) Ci'rane'de et taksim ederken gördüm. O zaman ben çocuktum, deve kemiklerini taşırdım. Bu sırada bir kadın çıka geldi. Peygamberimize doğru yaklaştı. Peygamberimiz de onu karşıladı ve onun oturması için abasını yere serdi, o da üzerine oturdu. Bunun üzerine ben. "Bu kimdir?" diye sordum. Oradakiler: "Bu, Peygamberimizi emziren yani Peygamberimizin süt annesidir" [299] dediler.

Abdullah b. Ömer (ra.) anlatıyor: İbn Ömer, Mekke yolunda Bedevilerden bir adamla karşılaştı da ona selâm verdi ve onu binmekte olduğu merkebe bindirdi, başındaki sarığı da ona verdi. Bunun üzerine İbn Dinar ona: "Allah hayrını versin, onlar bedevidirler, aza da razı olurlar" dedi, Abdullah: "Bunun babası Ömer b. El-Hattab (r.a.)'ın (yani babamın) arkadaşı idi" dedi ve ilave etti: Ben Peygamberimizden "İyiliklerin en iyisi,

298 Ebû Davûd, "Edeb", 129.
299 Ebû Davûd, "Edeb", 129.

evlâdın, baba dostlarının ailelerine ilgi göstermesidir"[300] buyurduğunu işittim, dedi.

Değerli müminler, Annesini ve babasını memnun eden kimse Allah'ın da rızasını kazanmış olur. Nitekim Peygamberimiz:

رِضَا الرَّبِّ فِى رِضَا الْوَالِدِ وَ سُخْطُ الرَّبِّ فِى سُخْطِ الْوَالِدِ.

"Allah'ın rızası, anne ve babanın rızasındadır. Allah'ın dargınlığı da anne ve babanın dargınlığındadır."[301] buyurmuştur.

عَنْ اَبِى هُرَيْرَةَ رَضِىَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِىِّ (ص) قَالَ: رَغِمَ اَنْفُهُ ثُمَّ رَغِمَ اَنْفُهُ ثُمَّ رَغِمَ اَنْفُهُ. قِيلَ: مَنْ يَا رَسُولَ اللّٰهِ؟ قَالَ: مَنْ اَدْرَكَ وَالِدَيْهِ عِنْدَ الْكِبَرِ اَحَدُهُمَا اَوْ كِلَيْهِمَا ثُمَّ لَمْ يَدْخُلِ الْجَنَّةَ.

Ebû Hureyre (ra.) diyor ki: Peygamberimiz:

–Yazıklar olsun, yine yazıklar olsun, yine yazıklar olsun, buyurdu. Kendisine;

–Kime yazıklar olsun, ey Allah'ın Resûlü, diye soruldu. Peygamberimiz:

–Anne-babasından birinin veya her ikisinin ihtiyarlık zamanlarına yetişip de cennete giremeyene (onları razı ederek cennete girmeyi hak edemeyene)"[302], buyurdu Anne ve babanın rızasını kazanmak çocukları için büyük bir bahtiyarlıktır, manevi bir kazançtır. Yaşadıkları sürece bunun yararlarını mutlaka göreceklerdir. Çünkü anne ve babanın çocukları için gönülden yapacakları duayı Cenâb-ı Hak kabul buyurur. Nitekim Peygamberimiz:

ثَلاثُ دَعَوَاتٍ مُسْتَجَابَاتٌ لاَ شَكَّ فِيهِنَّ: دَعْوَةُ الْمَظْلُومِ وَ دَعْوَةُ الْمُسَافِرِ وَدَعْوَةُ الْوَالِدِ عَلَى وَلَدِهِ.

---

300 Müslim, "Birr", 5.
301 Müslim, "Birr", 3.
302 Müslim, "Birr", 3.

"Üç dua var bunların kabul olacağında şüphe yoktur: Mazlumun (haksızlığa uğramış olan kimsenin) duası, misafirin (ikramını gördüğü kimseler için) duası ve anne-babanın çocuklarına olan duasıdır,"[303] buyurmuşlardır.

عَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ اَبِى اَوْفٰى رَضِىَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: كُنَّا عِنْدَ النَّبِىِّ (ص) فَأَتَاهُ اٰتٍ، فَقَالَ: شَابٌّ يَجُودُ بِنَفْسِهِ، فَقِيلَ لَهُ: قُلْ لاَ اِلٰهَ اِلاَّ اللّٰهُ، فَلَمْ يَسْتَطِعْ، فَقَالَ: كَانَ يُصَلِّى؟ فَقَالَ : نَعَمْ، فَنَهَضَ رَسُولُ اللّٰهِ (ص) وَنَهَضْنَا مَعَهُ، فَدَخَلَ عَلَى الشَّابِ فَقَالَ لَهُ: قُلْ لاَ اِلٰهَ اِلاَّ اللّٰهُ، فَقَالَ: لاَ اَسْتَطِيعُ. قَالَ: لِمَ؟ قَالَ: كَانَ يَعُقُّ وَالِدَتَهُ، فَقَالَ النَّبِىُّ (ص): اَحَيَّةٌ وَالِدَتُهُ؟ قَالُوا: نَعَمْ، قَالَ: ادْعُوهَا، فَدَعَوْهَا فَجَاءَتْ فَقَالَ: أَهٰذَا ابْنُكِ؟ فَقَالَتْ: نَعَمْ فَقَالَ لَهَا: اَرَاَيْتِ لَوْ اُجِّجَتْ نَارٌ ضَخْمَةٌ، فَقِيلَ لَكِ: اِنْ شَفَعْتِ لَهُ خَلَّيْنَا عَنْهُ، وَاِلاَّ حَرَقْنَاهُ بِهٰذِهِ النَّارِ، اَكُنْتِ تَشْفَعِينَ لَهُ؟ قَالَتْ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ اِذًا اَشْفَعُ لَهُ، قَالَ فَاَشْهِدِى اللّٰهَ وَاَشْهِدِينِى قَدْ رَضِيتِ عَنْهُ. قَالَتْ: اَللّٰهُمَّ اِنِّى اُشْهِدُكَ وَاُشْهِدُ رَسُولَكَ اَنِّى قَدْ رَضِيتُ عَنِ ابْنِى فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ (ص): يَا غُلاَمُ قُلْ لاَ اِلٰهَ اِلاَّ اللّٰهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ وَاَشْهَدُ اَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، فَقَالَهَا. فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ (ص): اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِى اَنْقَذَهُ بِى مِنَ النَّارِ.

Abdullah b. Ebî Evfa (ra.) anlatıyor: "Peygamberimizin huzurunda bulunduğumuz sırada birisi gelerek:

–Ey Allah'ın Resûlü, ölüm döşeğinde can çekişen bir genç var, kendisine "Lâ ilâhe illallah" de denildiği halde bunu bir türlü söyleyemiyor, dedi (ve Peygamberimizden yardım istedi) Peygamberimiz sordu:

303 Tirmizî, "Birr", 7.

–Namaz kılar mı idi? Adam:

–Evet kılardı, dedi. Bunun üzerine Peygamberimiz kalktı, biz de onunla kalktık, Peygamberimiz gencin yanına girdi ve ona:

–“Lâ ilâhe illallah” de buyurdu. Genç.

–Söyleyemiyorum, dedi.

–Peygamberimiz: Niçin söyleyemiyorsun? diye sorunca, Peygamberimize gelen adam.

–Annesine itaatsiz idi, dedi.

–Annesi sağ mı? diye sordu. Orada olanlar:

–Evet, sağdır dediler. Peygamberimiz:

–Çağırın, gelsin, buyurdu. Onlar da kadını çağırdılar, kadın geldi. Peygamberimiz kadına:

–Şurada büyük bir ateş hazırlansa da sana. “oğluna şefaat edersen, onu bu ateşte yakmayız, şefaat etmezsen bu ateşte yakarız” deseler ne yaparsın? diye sordu. Kadın:

–Onun şefaatçisi ben olurum, dedi. Bunun üzerine Peygamberimiz:

–O halde bu oğlundan razı olduğuna ve hakkını helâl ettiğini Allah Teâlâ’yı ve beni şahit göster, buyurdu. Kadın:

–Allah’ım, yüce zatını ve Peygamberini şahit tutuyorum, oğlumdan razı oldum, dedi. Bunun üzerine Peygamberimiz gence dönerek:

–“Lâ ilâhe illallâhü vahdehu lâ şerike leh ve eşhedü enne Muhammeden abdühu ve Resûlüh” de, buyurdu hasta genç hemen şahadet getirince Peygamberimiz:

–Allah’a hamd olsun ki, benim vasıtam ile bu genci cehennem ateşinden kurtardı,[304] buyurdu.

Anne ve babanın çocukları için yapacakları dualar makbul olduğu gibi, Allah rızası için anne ve babasına hizmet eden çocukların da duaları makbul olur. Yeter ki çocuklar bu hizmeti, anne ve babaya iyilik ve ikramı seve

304 *Mecnau’z-Zevâid ve Menbeu’l-Fevâid*, Beyrut, 1967, c. 8, s. 148. (Hadisi Taberâni ve muhtasar olarak Ahmet b. Hanbel rivayet etmişlerdir.)

seve ve mükâfatını Allah'tan umarak yapmış olsunlar. Cenâb-ı Hak kendi rızası için yapılan hiçbir şeyi karşılıksız bırakmaz.

Değerli kardeşlerim, Kur'an-ı Kerim ve Hadisi Şerifler, annenin evlât üzerindeki hakkının,babanın evlât üzerindeki hakkından daha fazla olduğunu bildirmiştir. Allah Teâlâ buyuruyor:

وَوَصَّيْنَا الْاِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِۚ حَمَلَتْهُ اُمُّهُ وَهْنًا عَلٰى وَهْنٍ وَفِصَالُهُ ف۪ي عَامَيْنِ اَنِ
اشْكُرْ ل۪ي وَلِوَالِدَيْكَۜ اِلَيَّ الْمَص۪يرُ.

"Biz insana, anne-babasına iyi davranmasını tavsiye etmişizdir. Çünkü annesi onu nice sıkıntılara katlanarak taşımıştır. Sütten kesilmesi de iki yıl içinde olur. (İşte bunun için) önce bana sonra da anne ve babana şükret diye tavsiyede bulunmuşuzdur. Dönüş, ancak banadır."[305]

Ayet-i kerime, annenin çocuğu üzerindeki fedakârlığını çok veciz bir şekilde ifade etmiştir: "Vehnen alâ vehnin" vehin vehin üstüne yani anne günden güne ağırlaşmak süretiyle zayıflık zayıflık üstüne çocuğu karnında taşımıştır.

Ayet-i Kerime'de özellikle annenin bu fedakârlığının hatırlatılması, onun evlât üzerindeki hakkının, babadan daha çok olduğuna delâlet eder.

عَنْ اَب۪ي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ اِلٰى رَسُولِ اللّٰهِ (ص) فَقَالَ:
يَا رَسُولَ اللّٰهِ مَنْ اَحَقُّ بِحُسْنِ صَحَابَت۪ي؟ قَالَ: اُمُّكَ. قَالَ : ثُمَ مَنْ؟ قَالَ: اُمُّكَ.
قَالَ ثُمَّ مَنْ؟ قَالَ: اُمُّكَ. قَالَ: ثُمَّ مَنْ: قَالَ اَبُوكَ.

Ebû Hureyre (ra.) anlatıyor. Bir adam Peygamberimize gelerek:

–Ey Allah'ın Resûlü, insanlar arasında iyi davranmama en çok lâyık olan kimdir? dedi. Peygamberimiz:

–Annendir, buyurdu. Adam:

–Sonra kim? dedi. Peygamberimiz:

305 Lokman, 31/14.

–Annendir, buyurdu. Adam;

–Sonra kim? dedi. Peygamberimiz:

–Annendir, buyurdu. Adam;

–Sonra kim? dedi. Peygamberimiz:

–Sonra babandır,[306] buyurdu.

İslâm alimleri, hadis-i şerifte anneye iyilik ve ihsanda bulunmanın üç kere tekrar olunması,annenin evlât üzerinde babanın üç katı hakkı olduğunu ifade eder, demişlerdir.

Aile topluluğu içinde annenin hakkı ilk plânda bulunduğuna dair bir çok hadisi şerif vardır.[307]

Evet, annenin hakkı daha fazladır. Çünkü anne babadan daha çok zahmet çeker. Karnında taşıdığı çocuğu büyüdükçe zahmeti artar. Çocuk doğunca onu emzirir, sağlıklı olarak büyümesine özen gösterir. Bu konuda hiçbir fedakârlıktan kaçınmaz çoğu zaman gece uykusunu terkeder ve çocuğun hizmetini seve seve yapar. Hele özürlü çocukların annelerinin fedakârlığını kelimelerle ifade etmek mümkün değildir. Bunun için anne hakkı ödenemez.

Peygamberimiz buyuruyor:

لاَ يَجْزِى وَلَدٌ والِدًا اِلاَّ اَنْ يَجِدَهُ مَمْلُوكًا فَيَشْتَرِيَهُ فَيَعْتِقَهُ.

“Bir çocuk anne babasının hakkını ödeyemez. Ancak onu köle olarak bulur da satın alarak azat ederse belki ödemiş olabilir.”[308]

Değerli kardeşlerim, anne-babaya saygılı davranmak, Allah’ın kesin emridir. Bu emre uymamak ise büyük günahtır. Nitekim Peygamberimiz:

اَلْكَبَائِرُ الاِشْرَاكُ بِاللهِ وَعُقُوقُ الْوَالِدَيْنِ وَقَتْلُ النَّفْسِ وَالْيَمِينُ الْغَمُوسُ.

“Büyük günahlar; Allah’a ortak koşmak, anne ve babaya karşı gelmek, adam öldürmek ve yalan yere yemin etmektir.”[309]

306 Buhârî, “Edeb”, 2; Müslim, “Birr”, 1.
307 *Umdetü’l-Kari*, c. 22, s. 82.
308 Müslim, “Itk”, 6; Tirmizî, “Birr”, 8.
309 Buhârî, “Eyman”, 16.

ثَلَاثَةٌ لَا يَنْفَعُ مَعَهُنَّ عَمَلٌ: الشِّرْكُ بِاللّٰهِ وَعُقُوقُ الوالِدَيْنِ وَالْفِرارُ مِنَ الزَّحْفِ.

"Üç şey vardır ki, bunlar ile yapılan amelin faydası olmaz. Allah'a ortak koşmak, anne ve babaya asi olmak ve savaştan kaçmaktır."[310]

عَنْ اَبِى بَكْرَةَ رَضِىَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِىِّ (ص) قَالَ: كُلُّ الذُّنُوبِ يُؤَخِّرُ اللّٰهُ مِنْهَا مَا شَاءَ اِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ اِلَّا عُقُوقَ الْوَالِدَيْنِ فَاِنَّ اللّٰهَ يُعَجِّلُهُ لِصَاحِبِهِ فِى الْحَيَاةِ قَبْلَ الْمَمَاتِ.

Ebu Bekr (ra.) den rivayete göre Peygamberimiz şöyle buyurmuştur:

"Allah Teâlâ bütün günahlarda dilediklerinin cezasını ahiret gününe erteler. Yalnız anne ve babaya karşı gelmenin cezası hariç. Allah Teâlâ anne ve babasına isyan edenin cezasını ölmeden önce de dünyada verir."[311]

Abdullah b. Amr. b. El-Âs (ra.), "Peygamberimiz şöyle buyurdu" demiştir:

مِنَ الْكَبَائِرِ شَتْمُ الرَّجُلِ وَالِدَيْهِ. قَالُوا: يَا رَسُولَ اللّٰهِ وَهَلْ يَشْتِمُ الرَّجُلُ وَالِدَيْهِ؟ قَالَ: نَعَمْ يَسُبُّ اَبَا الرَّجُلِ فَيَسُبُّ اَبَاهُ وَيَسُبُّ اُمَّهُ فَيَسُبُّ اُمَّهُ

"Bir kimsenin anne ve babasına sövmesi,büyük günahlardandır," buyurdu. Ashab-ı Kiram:

–Ey Allah'ın Resûlü, bir adam anne ve babasına söver mi? dediler. Peygamberimiz:

–"Evet, bir kimse başkasının babasına söver, o da kalkar onun babasına söver. Başkasının annesine söverse, o da onun annesine söver",[312] buyurdu.

310 *et-Tergîb ve't-Terhib*, Beyrut, 1938, c. 3, s. 328 (Hadisi Taberâni rivayet etmiştir.)
311 *et-Tergîb ve't-Terhib*, Beyrut, 1969, c. 3, s. 331 (Hadisi Hakim ve Isbahani rivayet etmiştir.)
312 Buhârî, "Edeb", 4; Müslim, "İman", 38.

Bu hadisi şerif, anne ve babalarına başkalarının hakaret etmesine sebep olacak söz ve davranışlardan sakınılmasını öğütlüyor. Esasen mümin,söz ve davranışlarında ölçülü olur. Kimseye hakaret etmez. Başkalarının kendisine hakaret etmesine meydan vermez.

Değerli müminler, görülüyor ki, dinimiz, Allah'a ibadetten sonra anne ve babamıza iyilik etmemizi, hayır dualarını almaya vesile olacak davranışlarda bulunmamızı emrediyor. Onlara yapacağımız hizmet Allah'ın rızasını kazanmamıza vesile olacaktır.

Konumuzu bir hadisi şerif ile tamamlamak istiyorum. Peygamberimiz şöyle buyuruyor:

مَنْ بَرَّ وَالِدَيْهِ طُوبٰى لَهُ زَادَ اللّٰهُ فِى عُمْرِهِ.

"Anne ve babasına itaat eden, ikram ve ihsanda bulunana ne mutlu, Allah onun ömrünü artırsın."[313] Amîn ve'l-hamdülillâhi Rabbi'l-Âlemin.

313 *Mecmau'z-Zevâid ve Menbeu'l-Fevâid*, Beyrut, 1967, c. 8, s. 137 (Hadisi Ebû Ya'lâ ve Taberânî rivayet etmişlerdir).